

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis Malderi Episcopi Antverpiensis S.Th. quondam Louanij Professoris Tractatus De Restrictionvm Mentalivm Abvsv

Malderen, Jan van

Antverpiæ

Capvt VIII. An virtus Veracitatis obliget loquentem tantùm ad conformandum verba sua me[n]ti propriæ; an verò etiam ad confromandum menti ipsius cui fit sermo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41105

CAPVT VIII.

An virtus Veracitatis obliget loquentem tantum ad conformandum verba suam menti propria; an verò etiam ad conformandum menti ipsius cui fit sermo.

*Non solum
mentiando,
sed etiam
verum te-
gendo, con-
tra virtu-
tem Vera-
citatatis pec-
catur.*

1

2

3

SICVTI mentitur qui contra mentem propriam loquitur; ita qui non loquitur ad mentem eius cui loquitur, tunc in primis peccat, quando ius proximi lædit, quod forte habet vt ei secundum mentem suam verbale responsum detur, hoc est, eo sensu verba formentur quo ipse ea scitur accepturus. Peccaret etiam in leges societatis humanæ, qui passim aliter verba sua acciperet, quam nouit communiter ea solere intelligi: item quicumque verbis suis etiam sine mendacio conceptis, mendacij effectum intendit, hoc est, fallere proximum. Videtur ergo virtus veracitatis obligare ad simpliciter verba formanda secundum sanum sensum audientium, quando audientes fallerentur iniuste, si alio sensu formarentur. Continetur id in doctrina D. Thomæ 2.2.q.89.a.7. ad 4. quæ ita habet: *Dicendum quòd quando non est eadem iurantis intentio & eius cui iurat, si hoc proueniat ex dolo iurantis, debet iuramentum ser-*

seruari secundum sanum intellectum eius cui iuramentum praestatur. Vnde Isidorus dicit, quacumque arte verborum quis iuret, Deus tamen, qui conscientiae testis est, ita hoc accipit, sicut ille cui iuratur intelligit. Et quod hoc intelligatur de dolo iuramento, patet per id quod subditur: Dupliciter reus fit, qui & nomen Dei in vanum assumit, & proximum dolo caput. Si autem iurans dolum non adhibeat, obligatur secundum intentionem iurantis. Vnde Gregorius dicit 27. *Moralium*: *Humanae aures talia verba nostra iudicant, qualia foris sonant; diuina vero iudicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur.* In his aduerte, quamuis sermo sit de iuramento, iudicari tamen etiam in nostro proposito rem vt diximus se habere: quamuis enim hic cesset obligatio iuramenti, tamen non cessat obligatio proximum non capiendi dolo. Vtraque Isidorus coniunxit. Cum itaque per Veracitatis virtutem teneamur signa proportionata signatis proferre, non magis possumus proximum circumuenire verbis non exprimentibus vlllo modo secundum verum sensum illud quod cogitamus, quam eundem possumus aliquo facto externo decipere, praecipue cum praeter veracitatis virtutem, saepe nos obliget in hoc praecipuum iustitiae vel charitatis. Est itaque proprie dictum mendacium, proximum

*Restrictio-
ne mentali
melius est
silentium.*

mentali restrictione circumuenire, quando aliud non accedit. Quare vir prudens potius illo tempore tacebit, quando aduertet se non posse simplicibus verbis veritatem eloqui sine aliquo incommodo audientis, aut suo, aut aliorum. Si tamen silentij sui maiora futura sint incommoda, quàm non omnino simplicis, veri tamen, puta æquiuatione aut amphibologia inuoluti sermonis, vtatur æquiuatione nemini noxia, & salua veritate: abstineat autem semper à mendacio etiam mentis restrictione palliato, quia natura sua & semper peccatum est. Itaque re benè considerata, per solam restrictionem mentalem numquam licet euadere: per æquiuationes autem, vel per restrictiones mentis sic circumstantionatas, vt legitimum vsum æquè ac ipsæ æquiuationes habere possint, vtpote in quibus mens solùm se restringit ad sensum qui exterius aliquo modo significatus est, vt euadere liceat, rariùs euenire existimo quàm vulgò putetur. Frequentiùs solo silentio euitantur tutiùs, non tantùm incommoda quæ aperto sermone prodita veritas adferret; sed etiam illa quæ periculosum verborum artificium amphibologijs aut distortæ mentis restrictionibus oneratum parere posset. Qui silet, proximum in errorem non ducit: qui verò aliter quàm

quàm à proximo fit intelligendus loquitur, erroris in mente eius causa est. quod per se ita inordinatum est, vt non, nisi certis circumstantijs vestiatur, excusabile fit. Ideoque Deus erroris in mente hominis non est auctor, etiamsi merè sit speculatiuus, qualis est in rebus Mathematicis, vt diximus 1. 2. q. 79. a. 3. & 2. 2. q. 1. a. 3. dub. 1. Attamen etiamsi numquam liceat errorem proximi vltimò intendere, licet per nostram actionem aliquid aliud quod bonum sit intèdere, quamuis præuideamus illud bonum non secuturum, nisi interueniente errore proximi, quem ex nostra actione concipiet. Virtus ergo veracitatis prohibet, restrictionis mentalis malagmate corrigi falsitatem enuntiatam, nullo tali exterius significato, quale per mentem restringentem subintelligitur. Quid enim prodest te tibi veraciter loqui, quando oratione mixta ex cogitatione & eloquio, veram propositionem tibi effers, quam mutilas proximo, sic vt non nisi falsum efferas? Hoc non est loqui veritatem cum proximo, sed mentiri, recocto in mente mendacio. Mentitur qui dicit se non vidisse cum viderit. Si recognoscens hoc mendacium dicat apud se, *Vidi, sed non Roma*, cum Capuę viderit; quid aliud agit, quàm quòd mendacium suum mente confirmet, dicendo in mente,

Vidi, cū effatus sit proximo se non vidisse. Addendo, *sed non Roma*, non corrigit mendacium; quia si corrigeret, sibi tantum corrigeret: sibi autem non corrigit, quia sibi, ut suprà Cap. 6. diximus, nemo propriè mentitur. Remanet ergo incorrectum, & eiusmodi mentalis restrictio non restringit sermonem externum, sed solùm expressa iam circumstantia format conscientiam, contra quam mentiens dixit proximo, *Non vidi*. Aduertere etiam hīc cōuenit, quòd simplicitati clarissimè repugnet sermo iste mixtus ex mentali & verbali exteriori: simplicitati enim, sinceritati, adeoque veritati repugnat ea mixtio, quæ non aduertitur, nec aduerti potest à proximo, qui se puram mentem tuam haurire putat. Hæc mixtio fermentum est, quod Apostolus sinceritatis & veritatis azymo opponit. Hanc duplicitem benè correxit Iacobus cap. 3. quando dixit: *Emundate manus, peccatores, & purificate corda vestra duplices animo*. quando enim proximi menti offundūt tenebras, propriam suam maculant. Hanc duplicitatē Sapiens detestatur quādo dicit Prou. 13. *Os bilingue detestor*. hoc est, quod aliud loquitur quā cor cogitet. item Ecclesiasticus c. 2. *Vae duplici corde & labijs scelestis, & manibus malefacientibus, & peccatori terram ingredienti duabus vijs.*

Sermo
mixtus
inutilis.